

Endringsforslag til Sagens 2den Behandling indkaldtes til Mandag Middag Kl. 12.

Man gik dernæst til den næste paa Dagsordenen opførte Sag, som var: Første Behandling af Forslag til Beslutning, indbragt af Landssthingsmanden for 4de Kreds (Sonne).

Sonne: For 4—5 Aar siden forelaa der her i Thinget et Lovforslag, der havde til Hensigt at komme de bornholmske Huusmænd tilhjælp overfor deres Godsherrer: Hartkornsbefidderne. Det blev vedtaget her i Landsthinget og senere i Folkethinget, og under 9de Februar 1866 udkom det derefter som Lov og ordnede de paagældende Forhold og bilagde de Stridigheder, som i flere Aar med Hensyn til samme havde fundet Sted mellem Huusmænd og Hartkornsbefidderne, paa en efter Omstændighederne heldig Maade. Denne Gang er det nu Hartkornsbefidderne, men rigtig nok kun smaa, der gjennem mig tillade sig at bede om det høie Things Bistand overfor deres Godsherre: Finansministeren. Jeg skal tillade mig at fremstille, hvorledes de Forhold, som omhandles i mit Forslag, ere opstaaede. For omtrent 30 Aar siden var der en stor Fælle, som gik tværs igjennem hele Bornholm, bestaaende af Lyngmarker og Klippemarker med enkelte Blandede smaa Græspletter, hvilken i det Hele udgjorde imellem 20 og 30,000 Tønder Land. I Tidens Løb havde enkelte Gaardmænd, men navnlig dog Huusmænd, udsejgt sig saadanne Pletter af samme, som de antogede egnede sig til Opdyrkning, navnlig paa Grændsen mellem Indmarken og Udmarken; de havde derpaa bygget sig et lille Huus, indhegnet Lødden og gravet Jorden op, og efterhaanden var der saaledes opstaaet endeel Smaa-eiendomme med noget Jord, hvoraf de største bestode nogle Tønder Land. For omtrent 30 Aar siden bestemte saa Regjeringen — som ønskede, at Fælleskabet skulde ophøre, forat disse store Marker kunde komme under Cultur, at Fællesmarken skulde udskiftes mellem Staten som Grundeier og de bornholmske Beboere som Brøgere. Hvad den Part angik, som skulde tillægges Staten, da forbeholdt denne sig, at de nævnte Huus-

mandslokker skulde gaae over paa Statens Andeel, og den forbeholdt sig endvidere, at ligeledes en Deel af det tilgrændsende Areal af Hedemarken skulde gaae over til den, for at sætte den istand til at kunne bortfæste dette Areal til de tilstødende smaa Huusmænd. — Jeg maa bemærke, at det Fæste, som Huusmændene tidligere havde, blev betragtet omtrent som Arvesæste, idet Jorden altid af Besidderen havde kunnet afhændes til hans Eftermand uden nogen Indsigelse. Der findes endogsaa en kongelig Resolution af 28de Juli 1739, som bestemmer, at, naar saadan Udmarksjord engang var fæstet til en Gaard eller et Huus, „ville Vi ikke, at den, naar den bliver fæstet ledig, maa bortfæstes til nogen Anden, med mindre han, som faaer Gaarden, ei vil have den“. Naar Kjøberen af Huset eller Gaarden altsaa vilde have den, maatte ingen Anden tage den fra ham, og det var altsaa omtrent ligesaagodt som Arvesæste. — Ved Udskiftningen mellem Staten og Bornholmerne til Staten, som sagt, alle Huusmandslokkerne med deres Jorder og tillige en Strækning af de tilgrændsende Udmarker, og der var dermed forbundet den velvillige Hensigt fra Regjeringens Side at bortarvesæste denne Strækning for en væsentlig Deel til de tidligere Fæstere, for saaledes at gjøre dem til mere selvstændige Eiendomsbesiddere. Den bestemte, at dette Forhold skulde ordnes igjennem en Commission, og den Instrux, der i den Anledning blev udfærdiget, viser, i hvor velvillig og imødekommende Hensigt Regjeringen traf den hele Foranstaltning. Jeg kunde ønske, at de ærede Herrer vilde gennemlese denne Instrux. Der gaaer heelt igjennem den den Tanke, at man burde gaae lempelig frem mod Fæsterne, og at man skulde sætte dem istand til at faae de tilgrændsende Jorder paa billige Vilkaar. Det hedder i saa Henseende i Instruxen, at „i Almindelighed vil Afgiften af sliig Jord kun kunne bestemmes til den almindelige paa Landet“. Der blev derhos indrømmet Afgiftsfrihed for de første Aar, og man kan, fort sagt, see, at Staten har villet de Paagældende vel, og at der tilsigtedes at tilvejebringe en Fordeel for de vedkommende Fæstere. Desto beklageligere er det derfor, at det endelige Resultat blev saa hyrdesuldt for